

Fejkade nyheter

Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare, underhållare och granskare av samhällets maktstrukturer - Samhällskunskap, Årskurs 7-9

Syfte

Vilken betydelse har budskap, avsändare och syfte vid bedömningen av en källas tillförlitlighet? Eleverna ska veta hur de kan gå tillväga för att avgöra om en nyhet eller sann eller falsk. Vilka frågor kan eleverna ställa till nyheten för att bedöma trovärdigheten?

Metod

Läraren går igenom följande begrepp och på vilket sätt de är relevanta:

- Olika källor; skriftliga, muntliga och materiella
- Första-, andrahandskällor
- Avsändare och syfte (budskap)
- Aktuellt, eller äldre nyheter?

Fler frågor att ställa till en nyhet

Om avsändaren: Vem är författare? Finns personen på riktigt? Var är texten publicerad?

Om källor: Finns det källor i artikeln? Hur trovärdiga är dem?

Om innehållet: Är det ett skämt? Låter det knasigt?

Om eleven själv: Är du partisk? Hur påverkar dina egna åsikter bedömningen av nyheten?

Eleverna kan fundera på hur ofta de ställer den sortens frågor till sig själva när:

- de ser på tv-nyheterna,
- läser i tidningen,
- hör något som föräldrarna berättar,
- hör något som en kompis berättar,
- ser en nyhet på sociala medier.

Vad är viral?

Viral (virus) är en snabb spridning av fenomen mellan individer i sociala nätverk. Möjligheten att granska virala nyheter är inte helt enkelt, då delarna ovan ofta saknas eller är svåra att undersöka. Därför startades *Viralgranskaren* av Metro 2014 vars journalister har som uppgift att avslöja fejkade nyheter. Hur skapar man en fejkad nyhet? [Titta på klippet](#)

Uppgifter att jobba vidare med

Vi tittar på en film från [UR – Fejkade sidor](#), och läser tillsammans [en artikel](#) med en intervju med en person som dyker upp i filmen, Storcken, som tjänar pengar på att skriva påhittade nyheter på Internet. Efteråt diskuterar vi följande frågor:

- Vilka fejk/satirsidor känner du till?
- Satir eller fejk? Vad är vad?
- Är satir roligt? Varför, varför inte?
- Varför skapas/publiceras fejkartiklar?
- Vilka problem kan uppstå på grund av att det finns människor som publicerar fejkade nyheter?
- Vad tycker du om det?
- Nättroll, vad är det? Var stöter du på troll?

Vi fortsätter med [Konspirationsteorier](#). Hur har dessa skapats? Varför? Vilka exempel på sådana teorier har eleverna stött på?

Uppgift och lärarens förberedelser

Läraren kan inleda med att berätta om en fejkad nyhet och hur man kan gå tillväga för att avslöja att den är fejk, vem som har publicerat den och i vilket syfte. Eleverna får därefter i uppgift att berätta om en fejkad eller satirisk artikel på nätet. De ska titta på vad som visar att den inte stämmer med verkligheten och försöka ta reda på vem som ligger bakom den. Läraren bör göra ett förberedande arbete så att eleverna har för åldern lämpliga och bestämda artiklar att välja på. Förslagsvis kan läraren använda någon av källorna:

[Viralgranskaren](#), [SR/faktiskt](#), [SVT/faktakoll](#), [DN/faktiskt](#).

Eleverna använder begrepp som: avsändare, budskap, syfte, när är artikeln skriven? Uppgiften redovisas gruppvis och vi tar upp några exempel gemensamt i klassen.

Fler källor

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/resurser-for-larande/kollakallan/kallkritik/fakta/guide-for-kallkritik-1.251678>

<http://www.metro.se/viralgranskaren>

<http://media.metro.se/Lilla-Viralgranskaren.pdf>

<https://urskola.se/Produkter/191017-Kallkritik-Fejkade-sidor#Om-serien>

LGR 11 Förmåga (kopplingar till årskurs 6)

SH – söka information om samhället från medier, internet och andra källor och värdera deras relevans och trovärdighet.

SV/SVA – söka information från olika källor och värdera dessa.

Centralt innehåll

SH Hur man urskiljer **budskap**, **avsändare** och **syfte** i olika medier med ett källkritiskt förhållningssätt.

SV/SVA Hur man **jämför** källor och prövar deras **tillförlitlighet** med ett källkritiskt förhållningssätt.

Kunskapskrav

SH Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett **väl** fungerande sätt och för **välutvecklade** resonemang om informationens och källornas användbarhet.

SV/SVA Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett **avgränsat** urval av källor och för då **välutvecklade** resonemang om informationens användbarhet.